

INSON ONGI – TAFAKKURI O'ZGARISHI IJTIMOIIY HAYOT RIVOJIGA**TA'SIRI****Azizova Shahzoda Shavkat qizi****Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti****Yuridik fakulteti 4-bosqich talabasi.**

Annotatsiya: ushbu maqolamizda bugungi O'zbekistonda yuritilayotgan siyosat va uning insonlartafakkuridagi o'zgarishlari ijtimoiy hayotga qanchalik tasir qilayotgani tahlil qilinadi. Shuningdek uchunchi renesans davri deb yuritilayotgan bugungi kunda ijtimoiy davlat qurish yo'lidagi muammolarva ularning yechimi tadqiq etiladi.

Kalit so'zlar: milliy g'oya, Harakatlar strategiyasi, Inson ongi va tafakkuri, Besh tashabbus, Ijtimoiy hayot, tizim, Sh.Mirziyoyev.

Kirish.

Bugungi kunda ijtimoiy hayot sohalarini rivojlantirish davlat siyosati darajasiga ko'tarilgan masala bo'lib, bu ish milliy g'oya maqsadlari, tamoyillari asosida olib borilmoqda. Bunda, O'zbekiston tarixida yangi davrni boshlab bergan voqea - Harakatlar strategiyasi qabul qilinishi muhim ahamiyatga ega. Chunki, unda inson ongi va tafakkurini o'zgarishi va ijtimoiy hayot sohalarining rivoji kabi jamiyat hayotining muhim masalalari hamohanglik kasb etganini ko'ramiz. Aynan, ijtimoiy taraqqiyot - islohotlarning insonlar tomonidan qanday idrok etilayotganligiga ham bog'liqligi, insonlar islohotlarni yangi davr kishisi sifatida anglab olayotganligi muhim ahamiyat kasb etadi.

Inson ongi va tafakkuri davr ruhini aks etgan holda o'zgarib borsa, mamlakatning rivojlanishida tub o'zgarishlar, barqarorlikni ta'minlash choralari ko'riladi va o'zgargan ong yangicha tafakkur egalari ijtimoiy barqarorlikka salbiy ta'sir etuvchi omillarni darrov idrok etib oladi va uni bartaraf eta oladi.

Asosiy qisim.

Bugungi kunda islohotlarni amalga oshirishda yangilangan ong va tafakkur muhim omilga aylanmoqda. Ong va tafakkur tazyiqdan g'ayriinsoniy g'oyalardan ozod bo'lmasa, u to'la ozod va erkin bo'lolmasligi ham inson ongini o'zgarishini ehtiyojga aylantirmoqda. Yangi O'zbekistonni qurish davri ham birinchi ongni yangi dunyoqarashni

shakllanishi bilan bog'liq. Prezidentimiz Sh.Mirziyoyev xalqimiz ongidagi chuqur o'zgarishlar sodir bo'lganini inobatga olgan holda "Yangi O'zbekiston-yangicha dunyoqarash"ni "Uchinchi renessans"ni poydevorlarini qo'yishga e'tibor qaratmoqda.

Bu tashabbuslar ham ong o'zgarganligi va ijtimoiy taraqqiyotga intilishni natijasidir. Yana, Prezidentimiz Sh.Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan "Besh tashabbus" loyihasi ham o'zgarayotgan ong va tafakkur orqali anglab yetiladigan chuqur ma'no-mazmunga ega. Chunki, davr ruhiga mos o'ylay oadigan, insonni barkamol bo'lishi hayotda o'z o'rnini topish masalasini birinchi o'rinda farzandiga qo'yadigan ota-onalar bu loyihalarni mohiyatini chuqur anglay oladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev raisligida 19 mart kuni yoshlarga e'tiborni kuchaytirish, ularni madaniyat, san'at, jismoniy tarbiya va sportga keng jalb etish, ularda axborot texnologiyalaridan foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish, yoshlar o'rtasida kitobxonlikni targ'ib qilish, xotin-qizlar bandligini oshirish masalalariga bag'ishlangan videoselektor yig'ilishi bo'lib o'tdi.

Mamlakatimiz aholisining 30 foizini 14 dan 30 yoshgacha bo'lgan yigit-qizlar tashkil etadi. Ularning ta'lim olishi, kasb-hunar egallashi uchun keng sharoit yaratilgan. Shu bilan birga, yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli o'tkazishni tashkil etish dolzarb masala hisoblanadi. Yoshlar qanchalik ma'naviy barkamol bo'lsa, turli yot illatlarga qarshi immuniteti ham shunchalik kuchli bo'ladi.

Ma'lumki, davlatimiz rahbari ijtimoiy, ma'naviy-ma'rifiy sohalaridagi ishlarni yangi tizim asosida yo'lga qo'yish bo'yicha 5 ta muhim tashabbusni ilgari surgan edi[1.3.].

Endilikda yoshlar ham har tomonlama yetuk bo'lish uchun sportda, ilmda, informasion texnologiyalarda, san'atda kasb-hunarda yetuk bo'lish kerakligini anglab olmoqda va islohotlarga yaxshi javob bermoqda.

Mustaqillikni mustahkamlash o'tkazayotgan islohotlarimizdan ko'zlangan maqsad, muddaolarni anglab yetish va ongli ravishda insonlarning harakat qilishi bu insonning ongi va tafakkuri mustaqilligi va erkiligiga bog'liq.

Ijtimoiy hayotdagi rivojlanish o'zgarishlar, eng avvalo, inson salohiyati, ongi va tafakkuridagi o'zgarishlar jarayonining hosilasidir. Bugun hayotning o'zi uning rivojlanishi, o'zgarishi, taraqqiyotga erishishi inson ongi va tafakkuridagi o'zgarishlarga

bog'liq ekanligini ko'rsatib turibdi. Inson ongi va tafakkurini o'zgarishi bir tomonidan mustabid tizim qoliplari asosida sayozlikda qolgan ong va tafakkurni rivojlanitirish ehtiyoji bo'lsa, ikkinchidan ongning umuman o'zgarishi rivojlanib boradigan ijtimoiy tushuncha ekanligi keltirib chiqardi.

Inson o'z tafakkurini qaytadan qo'rmasa, ongini o'zgartirmasa u butun hayoti davomida ijtimoiy hayotning mazmunini bilmasligi jamiyatning g'oyaviy asoslari nimalarga qaratilganini jamiyat hayotidagi prinsiplarning ahamiyatini bir umr anglay olmay o'tadi. "Inson fikrlaydi, lekin u xar kun, xar doim xar xil fikrlaydi. Uning bugungi fikri ertaga to'g'ri kelmasligi mumkin. Chunki, ertangi kun talabi, extiyohlari yangi. Uni anglash, idrok etish unga yangicha kuz bilan karash, yondashish orkali uni xal etishi kerak. Agar ertangi kunga xam kechagi tafakkur kuzi bilan karasa, u xayot talabi"[2.1.].

Chindan ham, ijtimoiy taraqqiyotning sir ham mana shunda. Buning siri ham bugungi davrda bugunning ko'zi bilan qarashlikdadir. Bugun ijtimoiy hayot sohalarida yangicha qarashlar va mezonlar asosida ishlar olib borilmoqda. Insonlardan ham ijtimoiy hayot sohalariga yangicha qarashni hayot talab etmoqda.

"Taraqqiyot borliqning eng umumiy xossalaridan biri bo'lib, u predmetning yangi sifat holatiga o'tishida tarkibi va strukturasining xossalari aloqalarni va munosabatlarning o'zgarishida va shu kabilarda o'z ifodasini topadi"[3.2.].

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti ta'kidlaganidek, "Biz O'zbekistonni rivojlangan mamlakatga aylantirishni maqsad qilib qo'ygan ekanmiz, bunga, faqat, jadal islohotlar, ilm-ma'rifat va innovatsiya bilan erisha olamiz"[4.4.].

Aynan, mana shu sanalganlarni milliy g'oya targ'iboti tizimiga ham tadbiq etish maqsadga muvofiqdir. Chunki, ijtimoiy hayot sohalarii zamon talablari asosida tashkil qilishi ijtimoy rivojlanishi omilidir. Yuksak insoniy qadriyatlar, inson omilini hamma narsadan ustun qo'yishi va ilm-fan, innovatsiyalarni shunga xizmat qildirish lozimdir.

"Xar qanday inson, tabiiyki, murod-maksadsiz yashay olmaydi. Binobarin, toki,xayot mavjud ekan, mamlakatlar, davlatlar va ularning manfaatlari bor ekan, ular o'z tarakkiyot yulini, ertangi kun ufklarini, uzining milliy g'oyasi, milliy mafkurasi orqali belgilab olishga intiladi"[5.5.].

Ijtimoiy hayotni barqarorligiga bu ikki tushuncha : ong va tafakkur bab-barobar ta'sir ko'rsatadi. Ularning muhimligi bo'yicha ajratish to'g'ri bo'lmaydi. Inson ongingning o'zgarishi o'z navbatida jamiyatimizda o'zgarishlarga sabab bo'luvchi bunyodkor g'oyalarni hayotga tadbiq etuvchi muhim kuchdir. Harakatlar strategiyasida demokratik jamiyat qurishdagi islohotlarda insonni faolligini oshirish bo'yicha yangi va muhim vazifalar belgilab berildi.

Insonning qalbiga quloq solish dardini eshitish muammolarni yechishda ushbu belgilandan tamoyillar esa dasturulamal bo'lmoqda.

Milliy g'oya tizim sifatida barqaror faoliyat olib borishi xalqning ezgu maqsadlari yo'lidan olib boradigan tizimga aylanishi uchun "... xaqiqat mafkuraning birdan-bir ozuqa mezoniga aylanishi lozim"[6.6.].

"Inson taraqqiy etmasa jamiyat taraqqiy etmaydi" deydi O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. Inson ongi va tafakkuri o'zgarishi va taraqqiy topishi uzoq davom etadigan tarixiy jarayon bo'lib, unda kishilarning erishgan moddiy va madaniy merosi o'z aksini topgan. Tarixiy taraqqiyot jamiyatning ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, madaniy-ma'rifiy, g'oyaviy-mafkuraviy rivojlanishi bilan uzviy bog'liq holda yuz beradi.

Mulohaza va fikrlar.

Inson ongi va tafakkuri uchun kurash hal qiluvchi ahamiyat kasb etayotgan bugungi davrda uni o'zgartirish muhim ahamiyatga ega. Ongni o'zgarishini jamiyatimizda bozor iqtisodiyotinn asosiy tamoyillarini tadbirkorlik tanlash huquqi, uddaburoblk, tashabbuskorlik, tavakkalchilik zaruriyatga aylantirmoqda.

Mustaqillik natijasida amalga oshayotgan inson ongi va tafakkuri o'zgarishi jarayoni o'z-o'zidan vujudga keladigan jarayon emas, balki, tub o'zgarishlar davrining boshlanganligi tufayli mafkuraviy ta'sirlardan holi bo'lgan, milliylik kasb etgan yangi erkin tafakkur va ongni shakllanishi jarayonidir. Birinchi Prezident Islom Karimov aytganidek : "Yuksak maqsadlarga erishishning hal qiluvchi omili bu-hech shubhasiz mamlakatimiz aholisining ongu tafakkuri va dunyoqarashida yuz berayotgan o'zgarishlar"[7.7.] dir.

Bu o'zgarishlar orqali inson taraqqiy ettirilmasa jamiyatni taraqqiy etishi qiyin kechadi. Inson ongi va tafakkuri haqida fikrimizni davom ettirib shuni alohida ta'kidlash

lozimki, mustaqillik sharoitida jamiyatimizda inson ongi va tafakkurida avvalgi passivlik fonidan keskin o'zgarishlar tomon yuz burdi. Insonlarda turli hususiyatlar demokratik ongnin rivojlanishi bilan shakllanib bormoqda. Jamiyatning rivojlanishi inson ongi va tafakkurining o'zgarishiga bog'liqligi to'g'risida turli qarash va yondashuvlar mavjud. Agar inson ongi va tafakkuri bevosita insonning hayotini o'zgarishiga ta'sir qilsa, demak o'zida jamiyatdagi ob'ektiv zaruratni ifodalagan bo'ladi. Ya'ni inson hayotini o'zgarishi inson ongining o'zgarishi birlamchi bosqich bo'lib xizmat qiladi. Inson ongi va tafakkurini o'zgarishi uchun eng avvalo fuqarolik jamiyati mustaqil institutlari bo'lgan siyosiy partiyalar kasaba uyushmalari turli maqsadlardagi volontyorlik tashkilotlari va ommaviy axborot vositalarining mustaqil faoliyatini tashkil etishimizga bog'liqdir.

Xulosa.

Shuning bilan bir qatorda aytish joizki ta'lim sohasida yoshlar ongi va qalbiga milliy g'oyani singdirishda innovatsion texnologiyalardan keng foydalanish orqali jamiyatimiz, hamda davlatimiz kelajagi bo'lmish yosh avlodni tarbiya qilish bugunning dolzarb muammolaridan biridir. Dunyoqarashimizga hamoxang tarzda shakllanib borayotgan amaliy hatti-harakatlarimizda yangiliklar shu qadar ko'pki, ularni oxirgi paytda ijtimoiy innovatsiyalar tushunchasi orqali izohlamoqdamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.

1. Ergashev I. Siyosat falsafasi. –T.: 2004-yil. “Akademiya” -B.15.
2. Falsafa qomusiy lug'at. –T.: “Sharq” 2004-yil. –B.311.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoev raisligida 2019-yil, 19 mart kuni yoshlarga e'tiborni kuchaytirish, ularni madaniyat, san'at, jismoniy tarbiya va sportga keng jalb etish, ularda axborot texnologiyalaridan foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish, yoshlar o'rtasida kitobxonlikni targ'ib qilish, xotin-qizlar bandligini oshirish masalalariga bag'ishlangan videoselektor yig'ilishi bo'lib o'tdi.
4. Mirziyoyev Sh.M. Milliy tiklanishdan - milliy yuksalish sari, 4-jild, –T.: “O'zbekiston” 2020-yil. –B.10.
5. Karimov I.A. Milliy istiqlool mafkurasi - xalq e'tiqodi buyuk kelajakka ishonchdir. 8-jild. –T.: “O'zbekiston” 2000-yil. -B.490.

6. Karimov I.A. XXI asr bo'sag'asida: xavfsizlikka tahdid barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari. Asarlar, 6-jild. – Toshkent: O'zbekiston, 1998-yil. –B, 42.
7. Karimov I.A. Mamlakatimizni yanada obod yetish va modernizatsiya qilishni qat'iyat bilan davom ettirish yo'lida. 21-jild – T.: "O'zbekiston", 2013-yil. –B.93.
8. Kholikulov, M. (2023). Scientific-Theoretical and Philosophical Origin of the Doctrine of Unity in Sufism. *Web of Semantic: Universal Journal on Innovative Education*, 2(2), 213-216.
9. Qaxor ogli, X. M. (2022). IDEOLOGICAL AND THEORETICAL BASIS OF SUFISM. *BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI*, 389-393.
10. Sadriyevna, A. L., & Qaxor o'g'li, X. M. (2023). KOMIL INSON FALSAFIY GENEZISIDA ABU ALI IBN SINO QARASHLARI TAHLILI. *BARCHA SOHALAR BO'YICHA*, 32.